

A mérték segédigéi

Egy nap két díj (miért nem három?) a legnagyobb élőknek – lelkesedett január 27-én délután a Kossuth adón az irodalmi műsor riporternője. Majd néhány nem túl értelmes kérdéssel szórakoztatott bennünket, s az ünnepelt-kérdezett relatíve még jól is válaszolgatott. Főleg arra a közérdekű kérdésre, hogy mit csinál majd a Göncz-díj ötmillió forintjával. (Mert ne legyenek kétségeink! Ezt a díjat a legismertebb műfordító miatt alapították, hogy tovább legyenek végtelen hiúságát. Amit legkésőbb posztumusz ő is meg fog kapni.)

BOGNÁR JÓZSEF

Esterházy Péter a lehető legintelligensebb választ adta. Valami olyasmit, hogy nem olyan nagy pénz az, nagy a család, elmegy kenyérre, tejre. És noha még a könyvheten is jókat röhögtem a dedikációra várók tömegén, kezdtem lelkesen ráhangolódni az össznemzeti lelkesedésre. Talán mégis el kellene olvasni ezt a micso-dát – morfondíroztam. Hátha... Annál is inkább, mivel vagy hat éve egy sorát se olvastam a nagy írónak. Azóta, hogy a havi fórumban megjelent írásomban részemről lezártam e páratlan üstökös ügyét. De hátha... talán mégis tévedtem...

Már fél órája is tépelődtem ezen, mikor a 16 Órában megint e szemünk fényét hallottam (mert egy adón, interjúból kettő, neki óránként jár). Kijött elefántcsontomyáából, ahol állítólag eddig volt és valóban megszólalt. Nem is azzal volt baj, amit mondott. Voltak abban igazságok. Hanem a stílus (ami az ember), a hanghordozás és tényleg az a bizonyos fröcsögés. Jó, hogy köztünk volt a rádó, különben törülközhettem volna utána. Kapott tőle a Fidesz is. Ennyi járt is nekik a Márai-díjért. Ismét a maga csupasz valójában nyilvánult meg tehát az Aczél-Kardos-kreatúra igazi énje. Emhementelláh – fohászkoztam nyugat-iráni dialektusban és igen megkönnyebbültem. Végül is ismét előbukkantak a valódi kódok írásai megértéséhez, közben még meg is spóroltam majd háromezer forintot. Mert Esterházyt csak a nemzeti oldal hülyeségei zavarják. Bezzeg Bauer, Demszky, Dunai, Vancsik, Fodor, Princz, Szekeres, Hujber, Horn, Konrád, Kuncze, Pető, Hack, Tocsik, Rajk, Tribuszer, az Eörsik, a Vásárhelyik stb. (folytassam?) gaztettei, aljaságai nála gyönyörű európai dolgok. Azok nem zavarják az elefántcsontomyában. Naná, hiszen hasonló simili gaudet. De hogy ilyen családi háttérrel valaki ennyire cselédmentalitású legyen?

Na és a szegény Fidesznél még mindig ezek a régi reflexek... Pedig minden hibája ellenére 1945 óta ez a legjobb kormány. Igaz, elég

gyenge mezőnyben kell bizonyítania. Ha mondjuk Li Kuan Ju is kaphatna itt négy év lehetőségét... De ez bagatell. A lényeg az, hogy a véleményformálók szerint Esterházy a legnagyobb és neki csak hódolat jár. Pedig, ha a mérték iránt még lenne némi érzékünk, akkor a nagy írók is jobban a helyükre kerülhetnének.

Vagy húsz éve hallottam „valakitől”, hogy semmilyen művet nem érdemes elolvasni, ami nincs legalább ezeréves. A többivel való foglalkozás pedig csak a negyedik igeidő, az elpocéskolt idő kategóriájába tartozik. És bár az ezer év talán kicsit túlzás, de a lényeg megközelítési módja helyesnek látszik. Hiába ugyanis az összes ostoba és korrupt kortárs lelkesedő, az időt nem lehet manipulálni. Ez a kritikus igazságos és megvesztegethetetlen. Ezért javaslom, hogy most, csak húsz év után olvassuk el újra a Termelési kisregényt (a Függőt már el se lehet). Alig hat ma különbül, mint az elődök – Aczél-Méray-Karinty Ferenc – urtextjei. Pedig megjelenésekor még úgy hirdették a fuharosok, hogy az 1945 utáni magyar regényírás (Márai, Németh L., Ottlik elmehetnek...) csúcspontja. Most meg ez a családregény a verhetetlen. Vagyis Esterházy írjon bármit, azzal rögtön a spiccen van. Ő nálunk a mérték. Miközben Hajnóczy Péter csak mosolyogva kortyolgatja – már éppen két évtizede – örök fröccseit, mi pedig gyönyörködve olvassuk ma is. Neki nem is kell piámunka a könyveihez. Igaz, ő nem az Aczél-Kardos-klika magömlése. Szóval a mérték, ahogy a görögök és a kínaiak vallják, az az igaz harmonia caelestis.

Az persze vitathatatlan, hogy Esterházy legalább egy klasszissal jobb író, mint Eörsi, Faludy, Konrád, Kornis és Spiró együttvéve. Ez rendben is van. És ha felágaskodik, s a szokásos számolót is a lába alá tolják, akkor Mészöly Miklósnak akár a válláig is érhet. A csúcsra járatott Csurka Istvánnak pedig még a derekáig is. Határ Győzőnek mondjuk a térdéig, Hamvas Bélának viszont már majdnem a bokájáig. Aki azonban még a legolvasottabb tisztapalkonyai raktáros szerint is legfeljebb csak

félút mondjuk egy Háfizhoz vagy egy Szádihoz képest. Vagyis én már meg is érkeztem kedves perzsáimhoz. (Náluk az ezer év is lassacskán meglesz.) Így a továbbiakban inkább csak arrafelé kutikálok. De még üzletileg is érdekesebb Esterházy helyett Háfizzal foglalkozni, mivel belőle évről évre ma is többet adnak el, mint E.-ből összesen valaha is fognak.

Az Esterházy-kutatást (kérem diszkrétebben vihogni, tiszteljük a másságot) pedig hagyjuk meg Glatzénak. A Göncz-díjast manapság adónkból többen kutatják, mint Csokonait, Mikszáthot és Vörösmartyt együttvéve. Csak egy bizonyos Lukács György kutatása ajánlatosabb és ezért népszerűbb ma kezdő filozofok körében. Viszont azt nem értem, hogy e jeles kutatók igazából mit kutatnak? Miért nem kérdezik meg, ha valamit nem értenek, magát a kutatót? Emhementelláh, itt van még köztünk. Bizonyára szívesen segítené híveit. A munka úgy gyorsabban menne. Főleg, hogy van esemes is. Miközben én sajnos még perzsául se tudok már kérdezni Száditól semmit se. Csak törhetem a fejem, rongálhatom a szemem és közben még irigykedhetek is. De azért egyet szeretnék kémii e derék kutatóktól. Magyarázák már el a hozzám hasonló máléknak is, mitől olyan rendkívüli életük célja? Cserébe én szívesen mesélek nekik a kis siráziról, de akár az alsó-sztrégovairól is.

Igen félreisiklott az ízlésünk és az értékrendszertünk. Ez az igazi baj. A gazdag világ- és magyar irodalomból nekünk elsősorban ez a jól csomagolt piárvégtermék kell. Akit pedig még az apai ág nagy része is szégyellene, hiszen ott többeknek igen jó ízlésük volt. Végh Antal már 1986-ban megírta, hogy Esterházy csak NB II-es focista. Mi meg sokáig azt hittük, hogy jobb a Rácz Lacinál. Hát kellett nekünk az irrapuatói 0:6, nem volt elég a Lady és a Daisy? Jó lenne a lelkes kis filozofokban is tudatosítani, hogy Péter csak azért lett író, mert a Marci tehetségebben rúgta félre a labdát. Előbbinek ez csak az FC Csillaghegy szintjén sikeredett. Bár ez se rossz, mert csak egy szintet kell ugrani, hogy elérje az Alcsút SE-t.

S hogy befejezésül a mértéket magamra nézve is vonatkoztassam. – A Harmonia Caelestis szerzőjének, Esterházy Pálnak szívesebben lettem volna a familiárisa, mint sógorának, Thököly Imrének vagy a törökös fejedelem mostohafiának, II. Rákóczi Ferencnek. Nálam az akkoriak, azonkívül úgy általában az Esterházyak között ő a mérték. ■